

rekette bir ordu, Habeşistan'da Leida yörelerinin önüne gelen bütün yeşillikleri bitirirken. En büyük hasar yapan işte resimde görülen bu yavru çekirgelerdir. Bu kademede onlar uzaklara uçmağa başlamışlar ve her zamankinden daha fazla yerler.

Farkına vardığımda, ilk dalga Halil'in darı tarlasından bir mil kadar uzaktaydı. «Dikkat» diye bağırdı Halil Arapça. «Kum tepelerinin arasında bir küme.»

Sudan çölünün cam gibi yükselen dalgaları arasından, işaret ettiğini gördüm. Duman gibi belirsiz bir grillik kum boyunca kaydı. Sonra birden kum tepelerinin eteklerine yayıldı. Çalıların üzerine gelince küme hızlandı. Üzerimize doğru ge-

RÜZGÂRIN

..... ve sabah olduğu zaman, doğu rüzgârı çekirgeleri getirdi.

Tevrat'ta

len, 5 kilometre genişliğinde bir çekirge bulutu olana kadar rüzgârın içinde yayıldı.

«Yallah» diye bağırdı. Halil. «Haydi gidelim.»

Hemen çamurdan yapılmış evine koştuk. Elimize geçirdiğimiz kamışlarla tekrar darı tarlasına daldık.

«Benden önce babam da bu istilacıları bilirdi.» dedi. «Onlara rüzgârın dişleri derdi.» Bu sırada çekirgeler etrafımızı sardı. İşaret parmağı büyüklüğünde oynak bacaklı çekirgeler saçımı çekiyor, gömleğime yapışıyor, yüzüme çarpıyorlardı. Nereye dönsem, güneş ışığından parlayan kahverenginden altın rengine, hatta pembeye kadar değişen, hareketli mika parçalarına benzer benekler görüyordum.

«Eşkiyalar, dilenciler» diye hırsla bağırdığını duydum Halil'in. Ben de bağırdım, fakat sesim kanatların gürültüsünde kayboldu. Bir saat ürünü kurtarmak için savaştık, düşmanlara kamışlarla hücum ettik, bulunduğumuz iki tenekeye sopalarla vurup gürültü yaptık, tarlanın içinde bir aşağı bir yukarı koşup taşlar attık, bana mısın demediler. Sonunda, bu 43 derece artık sıcaklıkta mücadeleyi kaybettiğimizi anladık.

Oynayan antenleri ile işaret veren çekirgeler, birbirlerini tekmeliyerek, itip kakarak bitkiler üzerinde yer kapabilmeğe çabalıyorlardı. Yaprakları çekiyor, köklere öyle delice saldırıyorlardı ki binlerce küçük çenenin, sanki birisi kavuç kazıyormuş gibi, çıkardığı çiğneme ve kemirme seslerini duyabiliyorduk.

Halil «Gel arkadaş» dedi, «Başka bir şey yapamayız artık. Bu vahşiler, bu çekirgeler adeta halimize gülüyorlar.»

Halil'e geçen eylülde bir sabah çekirge dev-

DİŞLERİ

ÇEKİRGELER

Robert A. M. CONLEY

riyesine çıktığımızda, Sudan'ın başkenti Hartum'un 16 kilometre batısında rastlamıştım. Şimdi ise tarlası kırık sapsarla, parçalanmış yapraklarla tam bir moloz yığınıydı. Fakat, biz bu harabeye hayreyle bakarken, ümitsizce çarpıştığımız çekirgele-ri önceden tesbit edip, gerekli mücadeleyi yapacak uluslararası bir sistemi harekete getirecek olaylar dizisi de başlamıştı.

Devriyelerden biri çekirge bulutunun yerini tesbit etmiş ve durumu Hartum'daki Tarım Bakanlığına bildirmişti. Bakanlıkdaki teknisyenler çekirge hareketini harita üzerinde işaretleyecek, sonra bölgeye bir ilaçlama uçağı göndereceklerdir. Ek olarak, edinilen bilgiler, çekirge tehlikesi altındaki ülkeler için nöbetçi servisi bulunan, Londra'daki Çekirge Araştırma Merkezi'ne gönderebilecektir.

Bir hafta önce bu serviste bilim adamlarını yaklaşan bir çekirge dalgasının portresini yaparken görmüştüm. Haritaları Atlantik'den Himalayalar'a kadar dağılmış yüzlerce çekirge kümesini gösteriyordu. Sanki böcek dünyası delirmişti.

İncil'de bahsedilen, ortalığı kasıp kavuran yaratık, çöl çekirgesi (*Schistocerca gregaria*) nefes kesici bir üreme özelliğine sahiptir. Dünya karalarının % 20 sini teşkil eden 11 milyon mil kareyi, yani 65 ülkenin tamamını veya bir kısmını işgal edebilir. Canlı her insana canlı bir çekirge düşer. Bir bilim adamı: «Ta Moritanya'dan Hindistan'a kadar yayılan çekirge bulutlarını tesbit etmekteyiz.» dedi. «1967 de Arap Yarımadasına ve Hindistan'a yağın yağmurlar çekirge hücumuna sebep oldular. 1968 deki daha bol yağmurlar ile oluşan nemli toprak ve çalı türünden bitkiler yüzünden çekirge nüfusu korkunç derece-

Dişi bir çekirge vücudunun alt kısmını, normal büyüklüğünün aşağı yukarı iki katına çıkararak nemli kumun içine piring büyüklüğünde 70 yumurtalık bir kese bırakır. Kuyruğunun ucundaki duyarlı kıllar zeminin nemliliğini, tuzluluğunu, sıcaklık derecesini ve yumuşaklığını ölçerler, ki yumurtalar en iyi koşullar içinde yeni çekirgelere can versin. 4 aylık ömrünün son haftalarında dişi çekirge 3 defada, 200 kadar yumurta yumurtlar.

de arttı.»

İspatı da, önümüzde yerden tavana uzanan özel haritalardı. Kırmızı, yeşil ve siyah renkli işaretler tesbit edilen çekirge hareketlerini gösteriyordu. Büyük kümeler için üçgenler, küçük gruplar için kareler ve cebri yürüyüş yapan piya-

delere için de daireler kullanılmıştı. Kızıldeniz'den başlayan bazı kümeler Sahra'nın güney kenarından Batı Afrika kıyılarına; diğerleri de Arap Yarımadasına, İran Körfezi'nden İran, Pakistan ve Hindistan'a kadar yayılıyordu. Bu haritalar sayesinde Londra Merkezli muhtemel yayılma yönlerini tesbit edip tehlike altındaki bölgelere bildirebilmektedir.

«Özellikle rüzgâr yönlerine dikkat ediyoruz» dedi merkezin yöneticisi Dr. Haskell. «Çekirgelerin haritaları, yön bulma ve nereye gittiklerini kontrol etme yetenekleri yoktur. Yaptıkları şey buldukları rüzgârlara kendilerini bırakıp en iyi sonuçları ümit etmektir. Bu yüzden de yapabilecekleri zararı tahmin etmek zordur. Rüzgârlar çekirgeleri ekinlerin üzerine sürükleyebildikleri gibi son dakikada yön değiştirip, denize de sürebilirler. Eger durum tehdit edici görülürse, Çekirge Mücadele Mekezi, kalkınan ülkelerde tarım ürünlerini korumak ve geliştirmekle görevli Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatına haber verir.»

Gıda ve Tarım Teşkilatı Roma'daki merkezinden gerektiğinde ihtiyacı olan ülkelere uzman grupları gönderen, çekirge kontrolunun bir nevi stratejik kumandanlığı olarak hareket eder. Ayrıca çekirge ihbar sisteminin de mali yönden desteklenmesine yardımcı olur.

Nöbetçi servisten Dr. Haskell'le birlikte, araştırmacıların Londra'nın göbeğinde, sabit ısı oda-ları, cam kafeslerle, kum ve ısı lambaları ile yaratıkları minyatür çölün bulunduğu laboratuara geçtik. Burada, yaşayışlarını ve özelliklerini incelemek için yılda ortalama 500.000'e yakın çekirge üretiliyormuş. Beyaz örtüklü lastik eldivenli ve yüzlerinde solunum maskeleri ile dikkatli şekiller etrafımızda doluyordu. O kadar çok çekirge ile uğraşıyorlardı ki, çekirgelere allerjik hale geliyorlardı uzmanlar. Ana üretim odasında Dr. Ellis çekirgele in çeşitli hayat bölümlerini canlı örneklerle gösterdi. «Çekirgeler normal olarak 4 ay yaşarlar, fakat bitkiler kuruyunca, seçekte veya değişik bölgelerde katınca hayatı faaliyetlerini yavaşlatarak yaşama sürelerini bir yıla kadar uzatabilirler.» dedi.

Uzayıp kısalan karın bölgesi ile piring büyüklüğündeki yumurtalarını bırakabilmek için kümeleri dürtükleyen dişi bir çekirgeyi seyretmek için durduk. Üç kezde tam 200 yumurta bırakacaktı bu dişi çekirge. Daha sonra «sığırayın» diye bittiren kanatsız gençleri gördüm. Vücutlarındaki yeni tabakalar henüz oluşmadığından iskeletimsi bir deri ile kaplıydılar. Bu deri büyüyene kadar 5 kez

değiştirdikleri bir kalıp gibiydi adeta.

Bitkilerin az bulunduğu kurak yıllarda çöl çekirgeleri küçük, yeşil çayır çekirgelerine benzerler. Yalnız başlarına yiyecek aramak için dolaşır ve birbirlerinden ayrı durma eğilimi gösterirler. Yalnızlık istekleri geniş alanlara yayılmalarını ve dolayısıyla türün yaşamasını sağlar.

1967'deki yağmurlar ile korkunç üreme başlayınca, çekirgelerin hareket ve görünüşlerinde esrarlı değişiklikler görüldü. Sürü halinde yaşama başladılar. Renkleri yeşilden siyaha, sarıya ve kırmızıya döndü. 1968'in tehdit edici, doymak bilmez çekirge sürüleri haline geldiler. Şu şekil değiştirebilme yeteneği 1921 yılında Çekirge Mücadele Merkezinin kurucusu Sir Boris Ovarov tarafından tesbit edilmiş, böylelikle çekirgeler hakkındaki en eski sorulardan biri cevaplandırılmıştır.

Acaba bu hayvanlar bazı yıllarda nasıl kayboluyorlar da sonradan tekrar ortaya çıkıyorlar? «Tabii ki tamamiyle kaybolmazlar.» diye söz başladı Sir Boris. «Sadece gözden irak olmak için şeytani bir yolları vardır. Şekillerini değiştirerek adı çayır çekirgelerine benzerler.»

Görünüşleri nasıl olursa olsun bütün çekirgelerin güçlü duyum hassaları vardır. Merkezini bilim adamlarından John Moorhouse çekirgelerin bu önemli özelliklerini bir çimen parçası kullanarak gösterdi. Kumla kaplı 150 cm uzunluğunda bir masanın kenarında durduk. Bir tarafından hafif hava akımı geliyordu. Karşı köşede de kanatsız 140 kadar genç çekirge güneşleniyordu. «Yiyeceklerin yeri en iyi kokularından belli olduğu için çekirgeler daima rüzgârın içine girerler.» dedi John. Elindeki otu vantilatörün önüne tuttu sonra Yavru çekirgeler hemen tepkide bulundular. İlk önce bir kafa kalktı, sonra bir diğeri. Aniden döndüler, zıpladılar ve sevinçle ota doğru koştular.

Yürüyen bu çekirgelerin görünümünden, bir çekirge hücumu sırasındaki milyonlarca çekirgeyi gözünün önüne getirince, gerçekten korktum.

Yandaki cıvada, saydam bir pleksiğlas rüzgâr tüneline çekirgelerin uçuşa yeteneklerini ölçen diğer bir bilim adamını izledim. Büyük bir çekirgeyi tünelin içindeki özel aygıttan hava akımı içine sallandırdı. Hafif esintiyl farkeden çekirge hemen iki çift kanadını da açtı. Uçmaya başlayınca, ölçeğin üzerindeki ibre hızı götirmek için oynadı: saatte 16 kilometre. «Çekirgeler bir uçuşda 12 saat havada kalabilirler. Eğer uygun rüzgârlar bulurlarsa, hayat süreleri zarfında 5000 kilometreye yakın yol alabilirler.» «Bu sadece bir nesildir.

Göç ederken ürerler, bu bakımdan yayıldıkları alanda çok büyüktür.» Daha sonra merkezin hazırladığı bir çekirge yayılma haritasını gördüm. En çok yayılan kümeler Arap Yarımadasından çıkıyordu. Örneğin güneyden, Aden körfezi çevresinden doğan bir gurup Yemen, Suudi Arabistan ve Kızıldeniz üzerinden kuzeye çıkarak sekiz ayda ortalama 3500 km kadar katetmiş. Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Sudan'a ulaşmıştır.

Çekirgelerin can düşmanları (çeşitli kuşlar, sinekler ve eşek arıları) bu tür koca kümelere ne yerde karşı koyabilecek kadar sayıca fazla, ne de havada savaşacak kadar güçlüdürler. Kuşlar devamlı olarak çekirgelere saldırırlar, fakat etkileri yok denecek kadar azdır. Bu hal Hartum'da gözlerimle gördüm :

Batı Sudan'daki kum tepeleri ve çalılıklardan gelen çekirge dalgası şehrin üstünü kapladı. Tam şehrin yanından akan, Nil'i geçiyorlardı ki kuşlar hücumettiler. Sanki gökten kuş yağıyordu. Çekirge kümesinin içine daldılar, yuvarlana yuvarlana gagaları ile çekirgeleri yutmaya başladılar. Az ötede, Nil'in çukurlata renkli suları ile tezat teşkil eden beyaz leylekler çekirge kümesine dalıp çıkıyorlardı. Sonuncu hücum dalgası olarak gelen kuşlar da ortada kalan çekirgeleri topladılar. Hücum birlikleri uçamayacak hale gelene kadar atıştırdılar. Bazıları ağaçlara kondu, bazıları yere düştü. Şişkin karnı ile kumlar arasında havalanmak için debelenenler de vardı. Biraz uçup sonra tekrar düşüyorlardı.

Çekirgeleri Sudan Tarım Bakanlığına kadar Nil boyunca takibettim. Bakanlık görevlilerinden Seyit Lloyd George şu açıklamayı yaptı : «Korkunç bir yıl. Bir keresinde, ülkemizin dokuz eyaletinden altısı çekirge hücumuna uğradı.. Hatırlarsanız tüm Afrika'daki en büyük çekirge afetidir bu. 1963 den 1967 ye kadar yıllerde çekirge görülmediğinden bayağı seviniyorduk. Sevincimiz kursağımızda kaldı.»

Yani çekirgeler belirli aralarla mı geliyorlar?

«Eğer öyle olsaydı, her seferinde hazır olurduk, işimiz de çok kolaylaşırdı.» dedi. «Hayır, beş yıllık veya yedi yıllık çekirgeler Afrika'da yoktur, fakat Amerika'da 17 yıl yaşayan Cicada türü vardır.»

Sudan'ın çekirge mücadelesinin büyük bir kısmı çalılıklarda elle yapılıyor. Arazi ekipleri ilerleyen çekirgeleri durdurmak için zehirli yem kullanıyorlar. Ertesi gün bu tür mücadeleyi yerinde gördüm. Yolda giderken görevlilerden kullanılan yem hakkında bilgi aldım. «Çoğunlukla çekirgele-

Testere şeklindeki dişleriyle bir günde kendi ağırlığı kadar yer. Bu hemen hemen iki ile dört gram arasındadır. Bununla beraber çekirgeler dört gün, stok ettikleri yağ ile bir şey yemeden yaşayabilirler ve Afrika ve Asya çiftçilerinin fakirlik ve sefaletine sebep olurlar.

rin yiyebilecekleri bitkilerle karıştırılmış benzen (karbonlu hidrojen) heksakloriddir. Bu tür yemler taşınma bakımından belki biraz ağır oluyorlar ama uçak veya motorlu püskürtücülerin kullanılmadığı bölgelerde diğer metodlardan daha iyi sonuç veriyor.» Bu sırada iki görevlinin vadi boyunca zehirli yem serptikleri kuru dere yatağına gelmişti. İlerde bize doğru zıplaya zıplaya, sanki ateşte mısır patlatıyormuş gibi gelen, çekirgeler görülüyordu. «Çekirgelerin üzerine gitmeyiz. Engel olarak yemi serper ve onların gelip yemelerini bekleriz. Bir iki saat içinde, yemeğe devam etseler veya uzaklaşıp gitseler bile zehir mutlaka işlerini bitirir.»

O yıl tam 63 çekirge hücumuna uğrayan Sudan, ben oradayken batıda Çad Cumhuriyeti'nden, doğuda Habeşistan'dan, kuzeyde Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden, güneyden de Suudi Arabistan'dan olmak üzere, dört yönden çekirge istilası altındaydı. Hiçbir ülke tek başına böyle bir afetle başa demeyeceğinden Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı uluslararası çekirge savaşı çabalarına katkıda bulunmaktadır. 1968 çekirge afeti sırasında Gıda ve Tarım Teşkilatı tam 395.000 dolar harcamıştır. Kurumun Roma'daki merkezinde görevli

Derilerini değiştirdikten sonra yavru artık ergin olur. Kabuk şeklindeki deri arkadan lkiye ayrılır. Yer çekiminden faydalanan çekirge ard kısmını uzatır ve sırtı kırar.

Hintli entomolog (böcek bilgini) Gurdas Singh şöyle dedi: «Çekirge afetini kontrol altına alma çalışmalarımız tamamen değişti. Tehlikeye maruz alanlarda savunma yapmak yerine artık çalıların derinliklerine ulaşarak çekirgelerin fazla zarar vermelerine meydan bırakmadan hücum ediyoruz.»

FAO (Gıda ve Tarım Teşkilatı) 3.8 milyon dolar harcayarak 19 arazi araştırma merkezi kurmuş, 22 ülkede gözleme postaları kurulması için 221 telsiz cihazı temin etmiştir. Ayrıca iki böcek bilgini 15 ülkede 110.000 kilometrelik bir araştırma gezisine yollayarak çekirgelerin yaşadığı bütün bölgelerin haritalarını çıkarttırmıştır. «İşte size bazı hedefler», dedi ve Afrika'daki merkezlerden birinden aldığı telsiz mesajını uzattı. «Sudan, Habeşistan ve Kızıldeniz kıyılarında toplanma. Durum ciddi.»

Ertesi gün Roma'dan ayrıldım. Sudan'da kaldığım bir hafta zarfında Halli'n darı tarlasında çekirgelerle çarpıştım, sonra Habeşistan'ın Asmara şehrinde, çevredeki yedi ülkenin ortaklaşa çalıştığı Doğu Afrika Çöl Çekirge Kontrol Teşkilatını ziyaret ettim. Habeşli yönetici Adefris Bellehu ellerindeki 6 uçağı telsizle idare etmekle son derece meşguldü. «İlk defa yeterli sayıda ilaçlama uçağına sahib olduk. 1958 de tek uçağıımız vardı. Şimdi günlük uçuşlar yapabilen bir hücum gücüyüz.» dedi.

Bir saat sonra Asmara'nın 50 mil kuzeybatısındaki Keren havaalanında filo ile beraberdim. Habeş hava kuvvetleri eski pilotlarından, baş pilot Abbebe Wordofa beni DeHavilland Beaver uçağına çağırıldı. Kanatlarında döner püskürtücüler, gövdesinde de 675 kiloluk bir ilaç tankı vardı. «Devriyelerimiz çevrede yayılan 6 çekirge dalgası tesbit ettiler.» dedi. Sonra havalandık. Uzakta hareket halindeki çekirge dalgası görünüyordu. Saatte 120 mil hızta 5700 ft.e yükseldik. İlaçlanacak bölgeye gelince 2600 ft.e indik ve Abbebe püskürtücülerini

açtı. Pencereden, püskürtücülerin döner kanatlarından yayılan öldürücü sisli görüyordum. Bu sefer ilaç güneşte buharlaşmasını, yağmurda kaybolmasını önlemek için hafif bir yağla karşılaştırılmış, öldürücü bir sinir gazıydı: dieldrin.

«Her zamanki tekniğimiz ilâci çekirge dalgasının üzerine püskürtmektedir, fakat bu sefer gurup çok büyük.» diyerek tekrar ilaç püskürtmek için çekirgelerin içine daldı. Çekirgeler camlara, kanatlara çarpıyorlardı. Abbebe kontrol tablosuna baktı. «Yağ soğutucusu iyi çalışmıyor, Üsse dönelim» dedi. Günlerce, gün doğuşundan batışına, çekirgelerin hepsini yok edene kadar uçuşlar yaptık.

Asmara'daki kurumun baş bilim adamı, İngiliz kimyageri, John Sayer bizi şaşırtıcı rakamlarla karşıladı. «Amma çok çekirge düşürdünüz, deprem yapacaksınız. Yaptığım hesaplara göre 3 milyar çekirge düşürdünüz; tam 6000 ton.» Aslında başarımız John'un eseri idi. Döner püskürtücüyü geliştirmiş Land Rover arabalarının eksoz gazlarını kullanan yer püskürtücülerini icad etmişti.

«20 yıl önce kamyonetlere monte edilen tarla püskürtücülerini ile bir kilo ilaç kullanıpta 20,000 çekirge öldürdüğümüz zaman kendimizi şanslı sayardık. Şimdi ise havadan ilaçlama ile, aynı miktarda 6 milyondan fazla çekirge öldürebiliyoruz.» dedi.

1958 de 167.000 ton ekini tahribeden çekirge hücumu sırasında Habeşistan'ın böyle bir vuruca kuvveti yoktu. Sonuç tam bir felâketti. Görüşüğüm Makale valisi: «Korkunç bir kıtlık oldu, 15,000 kişi öldü. Çekirgeler herşeyi, ağaçları, yaprakları, ekinleri, çimenleri tahribettiler. Hatta Tanquall kabilesinden bir insana bile saldırdılar. Çiftçiler bu adanın çekirgelerin çekilmesini sağladığına inanıyor.» diyerek izlenimlerini belirtti. «İsterseniz gidip görebilirsiniz, hâlâ yaşıyor.»

Bu sihirli adamı bulmak iki günümüzü aldı. En sonunda tarlasının kenarında, ağaçların gölgesinde bağdaş kurmuş oturur bulduk. Hikâyeyi kendi ağzından dinledik. İsmi Garauwerk Durso'ymuş. 37 yaşındaymış. Sihirini çimenlerin üzerinde yaşayan dişi çagnozlardan (Bir nevi kabuklu böcek) almış. Şimdi artık bir deprata, dertlilere muska yazıp işlerindeki şeytani çıkartabilen bir din adamıymış.

Durso, çekirgeler geldiğinde, inzivaya çekile- rek sadece süt, bal ve çekirgelerin yemediği otların karışımını yudumlayarak bir nevi oruca baş- lar. Yedi çekirge yakalayarak, ceketinin kıvrımları arasına kapatır. Sonra üçünü, kucağındaki yıp- ranmış kitaptan okuduğu kelimelerle serbest bira- kır ki diğerleri de onları takibetsinler. Eğer taki- betmezlerse, bulabildiği en hızlı ata atlar ve bü- tün çekirgeleri ekinlerden uzaklaştırır. Çekirgeler onu takibederler, çünkü bilirler ki diğer dört çeki- rge hâlâ ceketinin kıvrımları arasında hapistir. «Geleceğinizi biliyordum, hazırım.» dedi.

Gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı. «Hajbur- hak, İskahailturbihak» diye acııp bir duaya başladı. Sonra gözlerini kitabına indirdi. Sustu. Ceketinden, atacağı üç çekirgeyi çıkardı ve yeni- den başladı. «Anbeta! Çekirgeleri! İmparatorumuz Halle Selasiye'nin devrinde havaya atılın, dağlara, çöle ve Kızıldenize. «Sağ eli ile üç çekirgeyi du- daklarına yaklaştırdı, her birine üfledi ve hepsine bir isim verdi Yeril, Yerbahil, Mihail Arçobiya. «Ağzılarınızı kapatın, çekirgeler» diye emretti sesi. «Yemeyin, Halle Selasiye'nin ve Ras Mengesa'- nın devridir, uçup gidin.»

«Khid, khid, khid! Gidin, gidin, gidin» Çekir- geler 1958 afetinde de söylediği aynı kelimelerden sonra uçup gittiler. Gerçekten büyümü yaptı, yok- sa sadece tesadüf müydü? Gelecekteki çekirge hü- cumlarında da aynı şey olacak mıydı? Bilemiyo- rum. Sihirli adamdan ayrılarak kuzeye, çekirgele- ri uzaydan incelemeye gittim. Asmara'daki ABD Hava Durumunu Suni Peyklerle İnceleme Merkezi yapıyordu bu işi. «Çekirge kontrol görevlileri ha- va resimlerimizi her gün alırlar.» diyerek söze başladı. Hava Huvvetleri meteorologlarından yüzba- şı Peter Abt. «Çekirgeler rüzgârla birlikte ilerledik- lerinden rüzgârın birleştiği alanlarda toplanıyorlar. Kontrol görevlileri hareket halindeki bu bölgeleri izlerler, değişen bulut şekilleri de çekirge hücum- larının nerelere olabileceğini belirtir.»

Essa ö peykinin kontrol tablosundan bir ses geldi. Yüzbaşı «Resim alıyoruz» dedi. Özel cihaz üzerinde libre gidip gelmeye başladı. Hazar Denizi ilk önce şekillendi, sonra Akdeniz, Nil ve Afrika burnu görüldü. Madagarkar yakınındaki Mozambik boğazının altında resim bitti. ITOS serisinden diğer bir peyk çekirge kontrolörlerine daha fazla bilgi verebilecek. Üzerinde yeni büyüyen ve yağmur- ların çekirgelerin üreme'leri için yeterli derecede nem bıraktıkları anlamına gelen, biskileri tesbit edebile- cek Kızıl ötesi cihazları ve kameralar bulunacaktır. Habesistan'da çekirgelerin yeniden üremeye

başladıklarının ilk haberi oldukça güç bir yolla geldi. Hamdan Hamid adlı genç bir çekirge devri- yesi Kızıldeniz kıyısında yumurtlayan bir çekir- ge gurubu görmüş. Kuzeye doğru tam 100 Km. yü- rüyerek Massaya'ya gelip Asmara'ya telefonla du- rumu bildirmişti. Az sonra Jim Tunstall'la birlik- te kıyıya doğru gidiyordum. Geceleyin Massava'ya uğrayıp Hamdan'ı aldık. Kuzeye doğru, çalılarla kaplı yolda, arabanın içinde hopluya zıplaya yol- aldık. Altı saat sonra Hamdan Raşida kabilesinin çadırlarına giden yolu işaret etti.

«Allahüekber» diye selamıdı bizi babası, çadı- rın gölgeğinden çıkarken. «Ulu Tanrı sizi-bize getirdi.» Rüzgârın kırıştırdığı sert yüzünü çene- sindeki ince sakal süslüyordu. Bizi çadırına aldı, keçi tüylü pöstekiler üzerine oturduk. Karısı Arap kahvesi getirdi. «Çekirgeler nasıl, Hamid?» diye sordu Jim.

«Fena», sonra bir Arap sözünü ekledi. «Re- şid'in Abdullah'ın karısı ile kaçması kadar fena. «Jim bana döndü: «Ve burada, dostum, bu söz durumun çok kötü olduğunu gösterir.» dedi. Konuşmamız bitince Hamdan, daha kuzeyde, 10 mil uzaktaki bir sırta götürdü bizi. Tepeye çıkınca feci bir manzara gördük —safran gibi yoğun, krom sarısı, yumurtlamadan önceki son renk değişiminde binlerce çekirge bütün çalıları tehdit dolu çiçekler gibi kaplamışlardı. Jim bir kaç dişi çekirge yakalayıp, inceledi ve sonra:

«Aynen Hamdan'ın dediği gibi. Yumurtluyor- lar. Bütün bir yıl durmadan çalıştı ve şimdi her- şey yeniden başlıyor. Kampa döneğim, yeteri ka- dar gördük, durumu rapor etmeliyim.» dedi. Ara- bada hiç konuşmadan kampa döndük. Gece Kızıl- denizin kıyısındaki kampa Jim hâlâ sessiz seda- sız oturuyordu. Bir ara:

«İnsan müdahalesi hiç bir zaman, hiç bir afeti durduramadı. Ne zaman durdurabileceğini de çok merak ediyorum. Çekirgeleri sadece ekinlerden uzaklaştırabiliyoruz. Bu derdi ancak büyük bir kıtlık veya kuraklık kökünden yok edebilir.» Fa- kat, yerdeki arazi ekipleri, havadaki uçaklarla yapılan çekirge mücadelesinin sonuçları fevkaladeydi. 1968 de çöl çekirgeleri 15 milyar dolarlık ekini tehdit etmişler hiç zarar verememişlerdir.

Yerli devriyelerden biri namaz kılıyordu. Yanı- mıza gelince sordum: «Acaba niye çekirgeler var?» «Hayatın sadece bize ait olmadığını göster- mek için.» diye cevap verdi. «Hiç çekirge kalma- yınca, dünyanın da sonu geleceğine inanırız.»

*National Geographic Magazine'den
Çeviren: Sema BİLGİN*